

POSTANOWIENIE

17 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski

na posiedzeniu niejawnym 17 grudnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku A.M.

z udziałem M.B., R.M., S.M., S.M.1, A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w S.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczeń
o odrzuceniu spadku po L.M. i przyjęcie oświadczeń o odrzuceniu spadku po L.M.,
na skutek skarg kasacyjnych S.M. i R.M.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim
z 15 czerwca 2023 r., II Ca 906/22,

- 1. odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania,**
- 2. ustala, że uczestnicy ponoszą koszty związane ze swym udziałem w sprawie.**

(G.N.-J.)

UZASADNIENIE

1. Postanowieniem z 27 września 2021 r. Sąd Rejonowy w Radomsku zatwierdził uchylenie się przez wnioskodawcę A.M. i uczestników M.B., R.M., S.M. i S.M.1 od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczeń o

odrzućeniu spadku po L.M., synu S. i J., zmarłym w dniu [...] 2015 r. w miejscowości D., gmina K. i tam ostatnio stale zamieszkałym (pkt 1) oraz orzekł w sprawie kosztów postępowania (pkt 2 i 3).

2. Na skutek apelacji uczestnika A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim postanowieniem z 15 czerwca 2023 r. zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie pierwszym sentencji w ten sposób, że oddalił wnioski M.B., R.M. i S.M. o zatwierdzenie ich oświadczeń o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczeń o odrzuceniu spadku po L.M. (pkt 1); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt 2) i orzekł w sprawie kosztów postępowania apelacyjnego (pkt 3).

3. Od postanowienia Sądu Okręgowego skargi kasacyjne wywiedli uczestnicy postępowania: M.B., R.M. i S.M. Skarga M.B. została jednak odrzucona przez Sąd Okręgowy. Skarżący wnieśli o przyjęcie skarg kasacyjnych do rozpoznania powołując się na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.; przy czym skarżący S.M. we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazał jedynie art. 398⁹ § 1 pkt 4.

4. Uczestnik postępowania A. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w odpowiedziach na skargi kasacyjne wniósł o odmowę przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania, a w przypadku skargi kasacyjnej R.M. – w pierwszej kolejności o odrzucenie skargi, ewentualnie o oddalenie skarg kasacyjnych a także o zasądzenie od skarżących kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

5. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (zob. postanowienie SN z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania

cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.; nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wówczas usprawiedliwione.

6. Szczegółowa analiza sprawy prowadzi do wniosku, że skargi kasacyjne nie zawierają argumentów wystarczających dla uznania, że w sprawie spełniona została przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 3 lub 4 k.p.c. uzasadniająca przyjęcie sprawy do rozpoznania.

7. Skarżący twierdzą, że postanowienie Sądu Okręgowego zostało wydane w warunkach nieważności postępowania, w związku z tym, że postanowienie sądu pierwszej instancji w momencie wniesienia apelacji przez uczestnika postępowania Asekuracja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością było prawomocne. Jednakże w okolicznościach sprawy doszło do zaginięcia wniosku wymienionego uczestnika o uzasadnienie postanowienia sądu z 27 września 2021 r., na co uczestnik wskazywał przedstawiając m.in. kopię książki nadawczej i potwierdzenie uiszczenia opłaty (k. 315 i k. 322-327 akt sprawy). W związku z tym Sąd Rejonowy, pomimo że we wcześniejszym zarządzeniu stwierdził prawomocność wymienionego postanowienia, doręczył uczestnikowi to postanowienie z uzasadnieniem, zaś uczestnik wniósł następnie apelację. W tych okolicznościach nie zachodzą podnoszone przez skarżących przesłanki oczywistej zasadności skargi bądź nieważności postępowania, ponieważ orzeczenie sądu pierwszej instancji nie było prawomocne.

8. Sąd Najwyższy już kilkakrotnie zajmował stanowisko, iż orzeczenie sądu nie staje się prawomocne, jeżeli tę prawomocność stwierdził sąd w sposób oczywiście wadliwy. Pogląd przeciwny nie znajduje podstaw w treści art. 363 § 1 k.p.c. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 5 lipca 2002 r., III CKN 657/00, „zgodnie z tym przepisem orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia. Treść tego przepisu pozwala zatem stwierdzić, że warunkiem prawomocności orzeczenia jest to, aby nie mogło być ono zaskarżone w drodze zwykłych środków przewidzianych w toku instancji, przy czym niemożność zaskarżenia jest wynikiem bądź to uregulowań, w myśl których pewne orzeczenia nie mogą być zaskarżone (np. wyroki sądu kasacyjnego), bądź to upływu terminu wyznaczonego do wniesienia środka zaskarżenia. W niniejszej sprawie nie upłynął termin do wniesienia środka odwoławczego, skoro (...) nie rozpoczął biegu termin do zaskarżenia. Orzeczenie nie było więc prawomocne w dacie sporządzenia umowy sprzedaży i tego waloru nie uzyskało na skutek wadliwego stwierdzenia prawomocności” (zob. również wyroki SN: z 4 marca 2008 r., IV CSK 465/07; z 5 lipca 2002 r., III CKN 657/00; z 12 września 2018 r., II CSK 698/17; uchwała SN z 14 czerwca 2017 r., SNO 16/17). Również w doktrynie nie budzi wątpliwości, że postanowienie o stwierdzeniu prawomocności ma charakter deklaracyjny, a w efekcie nie prowadzi ono do uprawomocnienia się orzeczenia w sytuacji, gdy brak ku temu podstaw prawnych w świetle art. 363 k.p.c. Jak przy tym wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 12 września 2018 r., II CSK 698/17, „postanowienie o stwierdzeniu prawomocności orzeczenia nie wiąże innych sądów co do stwierdzonej nim prawomocności tego orzeczenia i w razie wątpliwości sądy te są uprawnione do samodzielnej oceny tego zagadnienia”.

9. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

10. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

(G.N.-J.)

[a.ł]

